

Ezerkilencszáz- nyolcvankilenc

Magyarország
a jelenkorban

ÉVKÖNYV XXV. 2020

1956-os INTÉZET
alapítvány

KRONOSZ
KIADÓ

Ezerkilencszáz- nyolcvankilenc

ÉVKÖNYV XXV. 2020

MAGYARORSZÁG
A JELENKORBAN

■ Ezerkilencszáz- nyolcvankilenc

ÉVKÖNYV XXV. 2020

MAGYARORSZÁG A JELENKORBAN

Szerkesztette
Rainer M. János

1956-os Intézet Alapítvány
Kronosz Kiadó

Budapest–Pécs, 2020

Jelen elektronikus kiadvány a 1956os Intézet Alapítvány és a Kronosz Kiadó gondozásában 2020-ban megjelent nyomtatott kötet változatlan kiadása

pdf ISBN 978-615-6048-86-8

Szerkesztette

Rainer M. János

Felelős szerkesztő

Erőss Zsolt

Olvasószerkesztő

Bellus Ibolya

Címlapterv

Müller Péter

ISSN 1216-7851

Megjelenik az 1956-os Intézet Alapítvány és a Kronosz Kiadó közös kiadásában
Felelős kiadó az 1956-os Intézet Alapítvány elnöke és a Kronosz Kiadó ügyvezetője

© Szerzők, 2020

© Szerkesztő, 2020

© 1956-os Intézet Alapítvány, 2020

© Kronosz Könyvkiadó Kft., 2020

Méray Tibor

(1924–2020)

író, Nagy Imre első életrajzírója,
a párizsi Irodalmi Újság főszerkesztője
emlékére

TARTALOM

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ (Rainer M. János)	9
--------------------------------------	---

JELENTÉS ÉS EMLÉKEZET

■ RAINER M. JÁNOS 1989: A RENDSZERVÁLTÁS RÉGI FOGALMA ÉS ÚJABB JELENTÉSEI	17
■ SOMLAI KATALIN „ÚJ KORSZAK, ÚJ KIHÍVÁS RENGETEG HIBÁVAL”. A RENDSZERVÁLTÁS JOBBDALIAK EMLÉKEZETÉBEN	51
■ SZUROMI RITA AZ EMLÉKEZET MINT ÉNKÉPFORMÁLÓ ERŐ. A NEMESI SZÁRMAZÁS VÁLLALÁSÁNAK TENDENCIÁI A RENDSZERVÁLTÁS UTÁN	90

A DOLOG Ő MAGA

■ SZEGŐ IVÁN MIKLÓS A KONSZENZUSOS ELIT MEGTEREMTÉSÉNEK ESÉLYE ÉS BUKÁSA 1989-BEN	137
■ LÉNÁRT ANDRÁS RÉMÜLET A HITKÖZSÉGEBEN. ZSIDÓK ÉS KÉPVISELETI SZERVÜK SZÍNEVÁLTOZÁSAI	210

ELŐZMÉNYEK

■ TABAJDI GÁBOR BOMLASZTÁS A RENDSZERBOMLÁSIG. A BM III/III. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÚTJA 1989-HEZ	255
---	-----

■ PAP PÉTER ISTVÁN	
KÁDÁRIZMUS A LEGÚJABB TÖRTÉNETI IRODALOMBAN	299
■ SZILÁGYI GÁBOR	
PRIORITÁS VAGY KÖTELEZŐ KÖR? AZ MSZMP ÉS A NYUGAT-EURÓPAI KOMMUNISTA PÁRTOK AZ 1980-AS ÉVEKBEN	328
■ UNGVÁRY KRISZTIÁN	
TUDOMÁNYOS-MŰSZAKI HÍRSZERZÉS A RENDSZERVÁLTÁS ELŐTT	355
A KÖTET SZERZŐI	381
ABSTRACTS	383

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ

Huszonötödik évkönyvünk sok tekintetben rendkívüli körülmények között született. Amikor 2019 derekán elvesztettük szervezeti háttérünket, infrastruktúránkat, az év második felében nagy erőfeszítésekkel alakítottuk ki a közös gondolkodás és munka új, a korábbinál sokkal lazább kereteit. Alighogy ezek alakot öltöttek, 2020 elején a világjárvány szakította szét őket, és kényszerített bennünket is a távoli kapcsolatok világába. A jelen kötet a két helyzet közötti átmenetet (is) dokumentálja. Még 2019 nyarán döntöttünk úgy, hogy évente néhányszor közösen lépünk a szakmai és tágabb nyilvánosság elé. Az egyik ilyen alkalom az év november végén adódott. A Szegeden rendezett *1989 – a társadalmi cselekvés lehetőségei* című országos jelenkortörténeti konferencián az 1956-os Intézet munkatársai önálló szekciókban adtak elő. Itt határoztuk el, hogy az ottani előadások (Lénárt Andrásé, Somlai Kataliné, Szegő Iván Miklósé, Tabajdi Gáboré és e sorok írójájé) képezik majd a 2020-as Évkönyv magját. Ehhez az alapcsapathoz csatlakozott Szilágyi Gábor kollégánk a Nemzeti Emlékezet Bizottságától, az Eszterházy Károly Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskolájának két hallgatója (Pap Péter István és Szuromi Rita), valamint az intézeti munkatársak közül Ungváry Krisztián, aki nem volt jelen Szegeden, de tanulmánya sok szálon kapcsolódik a rendszerváltás előzményeihez.

A nyolcvanas évek végén kezdődő politikai átmenet és rendszerszintű változás irodalma természetesen óriási, de ha *csak* a történetírás körébe sorolható munkákra összpontosítunk, jóval kisebb halmazzt kapunk. Tanulmányaink ebbe a körbe tartoznak, de – talán a lehetőségekhez, a források elérhetőségéhez igazodva – többségük az előzményeket és az emlékezetet vizsgálja.

Utóbbi képezi az Évkönyv első tematikai egységét. *E sorok írója* szegedi előadásában a történetírói emlékezetet vizsgálta, amely módszerében és jelentést formáló tudatosságában különbözik a másfajta elbeszélésektől. A tanulmány a nemzetközi és hazai *történetírás* 1989-képének alakulását öt időrendi/tematikai szakaszban próbálja ábrázolni. Foglalkozik az egyidejű, egyben történeti igényű liberális értelmezésekkel, 1989 első generációs (ugyancsak liberális) történetírásával, a baloldali-kritikai megközelítésekkel, a kétezres évek közepe után jelentkező antiliberális revizionizmussal, végül azokkal az „új hullámos” történeti megközelítésekkel, amelyeket „posztliberálisnak” nevez.

Az 1956-os Intézet Oral History Archívuma egy negyedszázaddal a rendszerváltás után életútinterjúkat készített az első demokratikus választások után felálló Antall-kormány egyes tagjaival, illetve a magát jobbközép erőként meghatározó kormány holdudvarához tartozó értelmiségiekkel és művészekkel. *Somlai Katalin* tanulmánya azt vizsgálja, hogy a rendszerváltás tevékeny alakítóinak életúttörténetei milyen emléktöredékeket és az események milyen megítélését kínálják fel a társadalmi emlékezet számára. Bemutatja a jobboldali értékrend és szemlélet átörökítésének csatornáit, az elbeszélők politikai identitásának és szerepeinek változásait. Az egyedi nézőpontú megéleltörténetek aggregált feldolgozásával beazonosíthatók azok az emlékezeti pillérek, amelyek az adott politikai közösségnek a csoportidentitásához tartoznak.

Szuromi Rita sok tekintetben hasonló módszerrel közelített vizsgálata tárgyához. Készülő nagyobb munkája az egykori „történelmi középosztály” köznemesi származású részének mikrotörténete. Tizenkét család tagjaival készített irányított interjúkat, s ezeken keresztül keresi a választ arra, milyen körülmények segítettek megőrizni a múlt hagyományait, milyen tényezők hatására formálódott új emlékezetközösség. Az egykori köznemesek leszármazottjai kollektív emlékezeten alapuló szervezett csoportként ugyanis nem vettek részt a rendszerváltás előkészítésében. A történelmi múlt, mely 1990 után e korábban rejtőzködésre kényszerített réteg új identitásának alapja lett, csak a szabad önmeghatározást garantáló jogállamiság keretei között nyert ismét jelentőséget az egyén tudatában és a társadalmi szervezetekben.

Két tanulmány foglalkozik a politikai rendszerváltás szorosabban vett történetével – ám egyik sem a hagyományos, kézenfekvő módon. Szegő Iván Miklós tanulmányának kulcsfogalma az *elitkonszenzus*, amely leginkább közös alapértékeken, a közös játékszabályok elfogadásán nyugvó bizalmi viszonyokat jelent egymással versengő politikai csoportok között. Magyarországon a szerző szerint 1985-ben még esély látszott arra, hogy ellenzéki oldalról kiindulva egy konszenzusos elit alakul ki. Ám a pártállami beavatkozás 1987-től elmélyítette az ellenzéki csoportok közötti konfliktusokat. Az esély még 1989 őszén is megmaradt, amikor az ellenzéki együttműködés felbomlott ugyan, de a szovjet típusú állampárttal folytatott tárgyalások végén az egyezség aláírásától távol maradó liberális pártok nem akadályozták meg a megállapodásra jutást. Csak egy év múlva következett be a végleges törés. A taxisblokádnak volt az a vízváltó, ami megmutatta: a politikai elit képtelen közös játékszabályok szerint játszani.

Szegő tanulmányához képest Lénárt Andrásé szembeötlő léptékváltást hajt végre. A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségét (Mazsihisz) – ennek 1989-es története jelenik meg a szövegben – a jog és az állam egyházként értelmezi, a valóságban viszont sokkal inkább civil érdekvédelmi szervezethez (volt) hasonlítható a működése. A keresztény egyházak konzervatív szervezetek révén mindenütt a politikai jobboldallal rokonszenveznek, a Mazsihisz – a zsidók „egyháza” – viszont politikai érelemben balra sodródott. Ez a jelenség és a szervezet szocialista állammal folytatott korábbi kollaborációból származó erkölcsi deficitre való érzéketlensége összefügg egymással. Ami a keresztény egyházak esetében kényszerű, de megbánni való tett, az a zsidók esetében sokkal kisebb erkölcsi súllyal bíró attitűd, olyan alkalmazkodási stratégia, amelynek történelmi okai vannak.

Az utolsó tematikai blokk 1989 előzményeit vizsgálja oly módon, hogy azokban a politikai rendszerváltás csak a végkifejlet perspektívájaként jelenik meg. Tabajdi Gábor tanulmánya a magyar titkosszolgálatoknak a „belső ellenség” kezelésével kapcsolatos tevékenységét elemzi a nyolcvanas években. Az áttekintés a Belügyminisztérium III/III. Csoportfőnökségének a belső logikáját követi. A belső elhárítás alapvető működési kódja (az intézkedések, az akciók kulcsfogalma) a bomlasztás. A személyes, bizalmi kapcsolatok megtörésére, a társadalom atomizálására irányuló törekvéseket különböző társadalmi szférákban és dimenziókban jeleníti meg.

Pap Péter István arról ad körképet, hogy a 2010 után keletkezett, legújabb történeti irodalom miként vélekedik a kádárizmus fogalmáról. A korábban napvilágot látott, referenciális értékkel bíró munkák rövid számbavételét követően – részben azoknak a fényében – sorra veszi a témában nagyobb visszhangot kiváltó történetírói munkákat. Szó esik a hatalom és a nem kommunisták együttműködésének kereteiről (Tabajdi Gábor, Pap Milán), a konvergenciaelmélet keretei közötti ábrázolásról (Stefano Bottoni), a szovjet típusú rendszert társadalmasító hruscsovizmus legsikeresebb verziójáról (Kalmár Melinda) és az újrinterpretált totalitarizmuselmületről; Földes György egyenesen magyar modellről értekezett. A Kádár-korszak kutatása jelenleg diffúz paradigmák szerint tagolt, és a szerző megítélése szerint az elmúlt évtizedben veszített intellektuális értelemben vett izgalmaságából. *Szilágyi Gábor* az MSZMP nyugati kapcsolatainak alakulását vizsgáló tanulmánya szerint a hetvenes évek végére a fejlett tőkés országok kormányai és az azokat támogató pártok fontosabb partnerek lettek, mint az adott országokban működő kommunista pártok. Az utóbbiakkal fenntartott kapcsolatok mindinkább afféle „kötelező gyakorlatnak” tűntek. A nemzetközi kommunista mozgalom egysége akkorra végérvényesen elmúlt. Bár az eurokommunizmus körüli elvi viták hevessége csökkent, a Szovjetunió 1979-es afganisztáni bevonulása után újabb bírálatok érkeztek több nyugati „testvérpárttól”, mindenekelőtt az olasz kommunistáktól. Az MSZMP a keleti tömböt ért bírálatokat visszautasította, de kitarzott amellett, hogy minden kommunista pártnak joga van saját taktikáját megválasztani. 1986-ban, a magyar forradalom 30. évfordulója kapcsán azonban komolyabb vitákra került sor, majd a magyarországi rendszerváltás váltott ki súlyosabb ellenkezést a nyugati kommunista pártok oldaláról. Ekkor azonban már a magyar vezetés is alapvetően a tőkés országok kormányai, illetve a nyugati szociáldemokrácia mércéjének igyekezett megfelelni, a korábbi „testvérpártokkal” fenntartott viszonyrendszernek szinte egyáltalán nem tulajdonítottak jelentőséget. Végül *Ungváry Krisztián* a divatos titkosszolgálati témán belül ritkán vizsgált kérdéssel, a tudományos hírszerzéssel foglalkozik. A kommunista titkosszolgálatok kiemelt feladata volt az ipari kémkedés, amellyel a nyugat-európai és NATO-országokkal szembeni technológiai lemaradásukat kívánták csökkenteni. Ennek a tevékenységnek részleteit a magyar hírszerzés vonatkozásában eddig még nem

vizsgálta tudományos publikáció. A tanulmány foglalkozik az embargós ügyekkel, a tudományos hírszerzés szervezettörténetével, az információk hasznosításának kérdésével is – hosszabb időtartam adatai alapján, de döntően a nyolcvanas évekre összpontosítva.

Nyilván nem ez a tanulmánykötet lesz az utolsó szó a magyar demokratikus átmenet történetírásában, hiszen az még éppen hogy csak elkezdődött. Ehhez a kezdődő történeti beszélgetéshez szeretnénk hozzájárulni. A legutóbbi nagy történelmi fordulat és közvetlen előzményei megismerése segít abban, hogy megértsük jelenünket. Az 1956-os Intézet egyidős volt a magyar demokráciával; annak története egyben saját történetünk is.

Budapest, 2020. október

A szerkesztő

A KÖTET SZERZŐI

LÉNÁRT ANDRÁS

PhD, történész, Holokauszt Emlékközpont, 1956-os Intézet Alapítvány

PAP PÉTER ISTVÁN

doktori hallgató, Eszterházy Károly Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskola

RAINER M. JÁNOS

MTA lev. tag, történész, Eszterházy Károly Egyetem, 1956-os Intézet Alapítvány

SOMLAI KATALIN

történész, 1956-os Intézet Alapítvány

SZEGŐ IVÁN MIKLÓS

PhD, történész, 1956-os Intézet Alapítvány

SZILÁGYI GÁBOR

PhD, történész, Nemzeti Emlékezet Bizottsága Hivatala

SZUROMI RITA

doktori hallgató, Eszterházy Károly Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskola

TABAJDI GÁBOR

PhD, történész, Nemzeti Emlékezet Bizottsága Hivatala, 1956-os Intézet Alapítvány

UNGVÁRY KRISZTIÁN

az MTA doktora, történész, 1956-os Intézet Alapítvány

ABSTRACTS

JÁNOS RAINER M.

1989: the old concept of the transition and its new connotations

The turn of the 1980s and 1990s brought two types of changes in the history of Eastern Europe. One was a political transition and the other was an overall systemic transformation. The former meant the swift transformation of the political system which was accomplished in a year or two, meanwhile in the course of a systematic transformation both the economic and the social structures underwent changes beside the political system. The mentality of the society altered, too, which is a considerably longer process normally taking decades.

This paper gives a survey of the significance of the changes in 1989 on the basis of the image of 1989 in the international and Hungarian historiography. It presents the historical event in five chronological/thematic phases. The first is the period of the contemporary and scholarly assessments. The second treats the first generation of history writings about 1989 made on the grounds of the results of the first phase. This was, similar to the contemporary historical evaluations, mostly of liberal stance and as such it saw the political transition and the pulling down of the soviet-type regimes as moving or returning towards the Western models. The third part deals with the leftist history writing markedly critical of the results of 1989. This tendency highlights the losses and the social victims of the structural transformation. The fourth phase is the so-called antiliberal revisionism, the new wave of interpretation, which appeared after the

middle of the 2000s. Finally, in the fifth part the most recent opinions are presented. They are also of a certain revisional viewpoint but lack the direct political and power connotations compared to the antiliberal revisionism. This trend here is called postliberal.

KATALIN SOMLAI

**„New era, new challenges with lots of faults”
The transition in the recollections of right-wing politicians**

The formation of the collective memory of the transition is an ongoing process. The revolutionary results of the political transformation of 1989 have shrunk in the memory of the Hungarian society. The process of forgetting hasn't been halted by the attempts of recollecting the events on the occasion of anniversaries mostly by the press. The official policy of the System of National Cooperation distorted and questioned the historical significance of transformation of the Soviet-type one-party state into a multi-party parliamentary democracy. The change of the political regime generated uncertainty instead of the hoped financial recovery and the general welfare lags behind even after thirty years. The transition isn't considered to be a success which could retain it from the passive forgetting and could help to conserve it as a memorable event in our past. The transition of 1989 doesn't have its day of commemoration which could strengthen the national self-esteem.

The Oral History Archive of the 1956 Institute made life-interviews with members of the first democratic government as well as with intellectuals and artists from the entourage of the right-wing coalition a quarter of a century after the transition.

This paper is based on the life stories of the main actors of the transformation process. It surveys the fragments of memory and the evaluations they offer for the collective memory. I show the channels along which the set of conservative values and mentality were inherited, the interviewees' political identity and the changes of their adopted roles are interpreted in the framework stories about their life and career. I identify those pivots of memory by the aggregate analysis of the individual

recollections which can define the self-image of the given political group. Having focused on the factors that might have operated in the course of the remembering and the evaluating processes, one can conclude whether the personal successes are recalled in unequivocally positive narratives to help dispel the gloom of forgetting.

RITA SZUROMI

Memory as a force of identity: trends in the identification of the nobility after the transition

The descendants of the late gentry as an organized group bearing some collective memory didn't participate in the events leading up to the transition. The historical past became the new source of identification for this specific stratum after 1990. The significance of the past was recaptured by individuals as well as by organizations of the Hungarian society in the rebuilt constitutional state which made possible the freedom of self-identification.

After the Communists had seized the power in Hungary, every layers of the historical middle-class, among others also the gentry, was threatened even in a physical way. Their identity, however, wasn't broken in most of the cases, they disclosed it in the narrow spaces of family life. Their discrimination was eased in the fully-fledged socialism of János Kádár and they could enter in good positions as intellectuals after having left their original place of living and having formed new personal connections. This group "lost the transition". They came out and disclosed their nobility and began to define themselves as a social layer only in the years of the "trouble-free transition", in the middle of the 1990s.

The old schools of thoughts, the old individual and social values could not be, however, recaptured because of the long period of time and the generational change which came about in half a century. The mentality and the value system of the descendants of the late gentry saw the fading memory of the past in the Communist era. Thus they remained passive as a group before and even in the course of the transition. Later they joined mostly cultural and social initiatives.

This paper analyzes the circumstances which helped conserve the traditions of the past. It identifies the influences which contributed to the formation of the new memory community and it presents its new forms on the basis of directed interviews made with twelve families of the historical middle class which were constrained to lurk for five decades.

IVÁN MIKLÓS SZEGŐ

**The chance and the failure of making
a consensual elite in 1989**

There was a hope in the time of the political transition of 1989 in Hungary that elites might cooperate in order to lay the grounds for prosperity and to facilitate the democratic transformation. The consensus makes receptive elites and the consensual elites set up receptive institutions, which are the premises for the permanent growth as well as for the source of equal rights. There was some chance in Hungary in 1985 that a consensual elite could be formed on the initiative of the political underground. The intervention however of the party state intensified the conflicts between the various groups of the political opposition in 1987 and it created divisions among the elite groups, which divisions have survived until our days.

The likelihood of consensus held out in the autumn of 1989 despite the breaking up of the cooperation of the political opposition. The liberal parties refused to sign the agreement after the talks with the Soviet-type party state but they didn't block it. The final breach occurred one year later. The blockade of the taxi drivers was the watershed which proved that the political elite was unable to accept common rules. It is the acceptance of rules instead of the homogeneity of views that is the fundamental condition for elite cooperation. Only those who trust each other may respect the common rules. And it wasn't the case in Hungary at the end of 1990.

In this paper I show how the making of the consensual elite failed in Hungary in the light of the elite theories. The democratic political institutions in Hungary have weakened because of the lacking recognition of the elites in the society and the weaknesses of civil society. Thus consensus based on convergence and tolerance could not be formed. Hungarian politicians

tried to work up consensus by occasional agreements. But these agreements were partial as for the number and the composition of the participants and they could have only limited results.

ANDRÁS LÉNÁRT

Fears in the community

If the agents have still been a symbolic and moral topic thirty years after the falling apart of the communist party-state, the churches being the guards of beliefs and morality, bear an especially serious legacy. The Christian churches normally support the political right-wing by means of different conservative organizations. They are allied to the Fidesz-KDNP in Hungary while Mazsihisz, the Jewish “church”, fell out from those favoured by the recent administration and has been moving towards the left. The Jewish community seems not to have considered to be necessary to hide the collaboration with the communist regime of their former leaders while it is also true that it didn’t urge either the disclosure of the details. The main reason of the different approaches lies probably in the different organizational structures of the Christian and Jewish churches. Mazsihisz is considered to be a church by the Hungarian law but it is rather a civil organization. This weird situation is due to the historical legacy. There are the non-religious, educated Jews who remained in Hungary and who live in bigger cities who form the social background of the organization. Its functionaries and members are the non-religious Jews. They sympathize with the ideas of the Enlightenment or asserted the communist ideology.

The facts that the Mazsihisz has moved to the left since 1990 and its insensibility to the moral deficit, which results from the collaboration with the anti-church socialist state are strictly linked. While the Christian churches feel the need to repent their connections with the political police, the Jewish community considers it a less compelling moral pressure. For them it was a strategy of conformism which had historical roots. The paper explains the current problems of the Mazsihisz by presenting the operation of its predecessor, the MIOK, since the 1940s.

GÁBOR TABAJDI

**Disruption until the dissolution of the regime:
the road of the Department III/III until 1989**

This paper is a survey on the Hungarian secret services' activities in the 1980s from the perspective of the surveillance of the so-called "internal enemies". Following the intrinsic logic of the Department III/III of the Ministry of the Interior, it concentrates on the description of the various divisions, that is "fields of counter-sabotage", along with the viewpoints of generational changes, professionalisation, operational mechanisms and routine activities of the network of agents. Disruption was the utmost operational code used by the counter-sabotage in its measures and activities. The attempts at breaking up interpersonal ties of trust and at atomizing the Hungarian society were manifest in different social spheres and dimensions. The hypotheses about the impact of the Hungarian state security on the political transition of 1989 are pondered on the basis of the activities of a decade, the 1980s, in this study.

PÉTER ISTVÁN PAP

Kadarism in the most recent historical writings

Scholars studying the contemporary history of the Central and Eastern European Soviet region of influence often raise the question whether the variant of state-Socialism in their countries was specific in some respect compared to the commonly accepted macro-concepts, like among others post-Stalinism, in the international sovietology. The discussion is about kadarism, as a middle-range theory (Robert K. Merton), in case of Hungary. So far several critiques and reviews have focused on the historical works published between 1990 and the beginning of the 2010s.

This paper summarizes the results of this debate in the light of the most recent historiography. After a brief survey of the most important works of reference of the previous period, this study presents one by one the new books and the most significant papers on the topic. It covers different themes, among others the ways of *cooperation* between the power-holders and the

non-Communists (Gábor Tabajdi, Milán Pap), the adoption of the *theory of convergence* (Stefano Bottoni), Kadarism the most successful version of *khrushchevism*, which socialized the Soviet-type regime (Melinda Kalmár), and the re-interpretation of the theory of *totalitarianism*. A well-known historian defines kadarism simply as a *Hungarian model* (György Földes).

GÁBOR SZILÁGYI

Priority or compulsory rite?

The HSWP and the Western Communist parties in the 1980s

Hungary under the leadership of János Kádár improved its relations considerably with the countries of the capitalist world. The governments as well as the parties forming the governing coalitions of the Western states became more important partners for the Hungarian Socialist Workers' Party than the local communist parties. The relationship with the later ones had been a priority for ideological reason for a long time. However the ties with the Western Communist parties transformed into a compulsory routine as long as the ideology had lost its importance.

The unity of the international Communist movement broke up definitively by the beginning of the 1980s. The theoretical discussions became less intense upon the so-called Eurocommunism which was inclined to accept the political structures of the Western democracies and consequently referred to the class struggle less frequently. More than one Western communist parties, among them first of all the Italian one, criticized the Soviet invasion of Afghanistan in 1979. The HSWP followed successfully its Janus faced political line. It declined the attacks against the Eastern bloc, but at the same time it confirmed that every communist party had the right to define its tactics. And this was a particularly important thesis on the basis of which the Hungarian reform line politics could be justified.

Despite the fact that the talks with the Western communists treated usually relevant problems of world politics beside the theoretical questions, routine dominated basically the policy towards them. Conflicts emerged in 1986 because of the anniversary of the 1956 Hungarian revolution and in the time of the political transition in 1989 which evoked serious objections

from the part of the Western parties. The Hungarian communist leadership however tried to satisfy the expectations of the Western governments and to fit the criteria of the Western social democracy at the end of the 1980s and it forgot completely the importance of the relationship with the “sister” parties.

KRISZTIÁN UNGVÁRY

Scientific and technological intelligence before the transition

Industrial espionage was a field of high priority of the Communist intelligence services. They strove to reduce the technological backwardness of the Soviet type regimes against the Western European and NATO states by illegal means. So far scholarly studies have not gone into the details of these operations of the Hungarian intelligence services. This paper is the first endeavour to determine the important directions and the main results of the industrial espionage as well as its role in the mechanism of the party state. It offers a short history of the services. Furthermore it tells about cases of bypassing the embargo of strategical goods and it describes the possibilities of the utilization of the information. The horizon of the study is mostly the 1980s but it goes back to earlier decades when it is necessary.

A Kronosz Kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja

A Kronosz Kiadó a Szakkiadók Társulásának tagja,
könyveink elektronikusan elérhető, olvashatók és kereshetők
az Arcanum Adatbázis Kiadó által létrehozott

www.szaktars.hu

adatbázisban